

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра тактико-спеціальних дисциплін
(назва)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Начальник кафедри

ПОЛКОВНИК О.ЧЕРНЯВСЬКИЙ

« _____ » _____ 20__ року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРИЯ ВІЙН ТА ВОЄННОГО МИСТЕЦТВА
(У Т.Ч. ІСТОРИЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА)
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

вид дисципліни _____ загальна підготовка (обов'язкова)
(загальна підготовка (обов'язкова/вибіркова) / професійна підготовка (обов'язкова/вибіркова))

форма навчання _____ денна
(денна/заочна)

Харків – 2019 рік

Обсяг дисципліни: 2 кредитів ECTS 60 годин.

Лекцій: 6 годин.

Групові заняття: 20 годин.

Самостійне заняття під керівництвом викладача: 8 годин.

Форма контролю: модульний контроль, екзамен.

Термін викладання для освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»:

1 семестр.

Мова викладання: українська.

Мета: навчити та прищепити курсантам методологічні основи теорії розвитку воєнного мистецтва, уміння й навички в різних умовах обстановки самостійно управляти військовими підрозділами, основаними на досвіді минулого, що в результаті сприятиме організації службових стосунків і особистої роботи, виконанню вимог керівних документів з питань виконання професійної службової діяльності.

Компетентності:

1. Здатність приймати обґрунтовані рішення (K02).
  2. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації (K03).
  3. Визначеність і наполегливість щодо вирішення поставлених завдань і взятих обов'язків (K05).
  5. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети (K06).
  6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (K07).
  7. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (K11).
- Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:
8. Здатність оцінювати противника та прогнозувати найбільш ймовірні варіанти його дій при вирішенні бойових завдань в різних видах бою (K17).
  9. Здатність працювати автономно та в команді (включаючи навички лідерства), виконуючи посадові обов'язки в ході бойового застосування та повсякденної діяльності підрозділу (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України) (K20).
  10. Здатність опанувати знаннями основних теоретичних положень, пов'язаних з логікою командирської діяльності (K35).

Результати навчання:

1. Застосовувати Кодекс честі офіцера, дотримуватись морально-етичних норм поведінки, створювати атмосферу довіри, взаємоповаги, доброзичливості і толерантності у військовому колективі, діяти соціально відповідально та свідомо, дотримуватись правил військового етикету (ПРО1).

2. Аналізувати і прогнозувати суспільні явища й процеси, виділяти нормативно-правові засади забезпечення національної безпеки України, питання правового регулювання ведення збройної боротьби (ПРО2).

3. Адаптуватись до швидких змін обстановки та діяти в новій ситуації. (ПРО3).

4. Аналізувати складні питання історії, закономірності, тенденції та проблемні питання розвитку культури України в їх діалектичному взаємозв'язку (ПР10).

5. Оцінювати противника та прогнозувати найбільш імовірні варіанти його дій при вирішенні бойових завдань в різних видах бою (ПР18).

6. Володіти методичними навичками, навичками саморозвитку і самоосвіти протягом життя, вивчення та використання передового досвіду професійної діяльності (ПР23).

7. Впроваджувати командиром моделі, методології й організацію процесу розробки управлінського рішення під час виконання службових обов'язків (ПР33).

8. Опанувати знаннями основних теоретичних положень, пов'язаних з логікою командирської діяльності (ПР35).

Теми, що розглядаються:

Кредитний модуль 1. Розвиток воєнного мистецтва у стародавні часи та часи середньовіччя

Змістовий модуль 1. Розвиток воєнного мистецтва в епоху класичної давнини

Змістовий модуль 2. Воєнне мистецтво в епоху середньовіччя

Кредитний модуль 2. Розвиток воєнного мистецтва у період світових війн ХХ ст.

Змістовий модуль 3. Розвиток воєнного мистецтва у ході Першої світової війни

Змістовий модуль 4. Організація й тактика бойових дій українських збройних формувань

Змістовий модуль 5. Розвиток воєнного мистецтва під час Другої світової війни

Кредитний модуль 3. Розвиток військової організації та воєнного мистецтва у локальних війнах і збройних конфліктах сучасності

Змістовий модуль 6. Розвиток воєнного мистецтва у локальних війнах і збройних конфліктах

Змістовий модуль 7. Історія створення й миротворча діяльність Збройних Сил України

Форма та методи навчання:

Денна форма навчання.

Для досягнення основної мети навчання програмою передбачені наступні форми навчання:

- фронтальна форма навчання, коли усі курсанти під контролем викладача виконують одне і теж завдання одночасно;
- індивідуальна форма навчання, коли курсанти виконують індивідуальні завдання.

При цьому, залежно від необхідності досягнення рівнів знання чи вміння викладач повинен використовувати наступні методи:

- пояснювально-ілюстраційний метод, при якому викладач доводить готову інформацію різними засобами, а курсанти її сприймають, усвідомлюють та фіксують у пам'яті. Цей метод є одним із найбільш економічних способів передачі знань, передбачає використання таких засобів інформації, як слово (усне і друковане), різні наочні посібники, плакати, комп'ютерний ілюстрований матеріал й т. ін. Знання, які отримані в результаті реалізації цього методу не формують вміння, цей метод використовується для досягнення рівня “Знати”;
- репродуктивний метод, головною ознакою якого є доведення і повторення способу діяльності, згідно завдання викладача.

Вищевказані методи надають курсантам знання, вміння, навички.

Для розвитку їх творчих здібностей викладач повинен використовувати винахідницький метод. Викладач використовує його для забезпечення творчого застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування риси творчої діяльності є умовою формування зацікавленості, потребу в такій формі діяльності. Формами застосування цього методу є: завдання на самопідготовку.

Методи контролю:

Поточний контроль – оцінювання теоретичних знань і практичних навичок курсанта з конкретного змістового модуля (логічно завершеної частини навчальної дисципліни), проводиться викладачами на всіх видах навчальних занять.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються кафедрою. Основні форми поточного контролю: усне опитування, тестування, виконання індивідуальних завдань тощо, передбачених робочою програмою модуля (навчальної дисципліни).

Основна мета поточного контролю – постійне отримання викладачем інформації про якість засвоєння курсантами матеріалу навчальної дисципліни, перевірка готовності курсантів до виконання наступних навчальних завдань, а також управління їх навчальною мотивацією.

Результати поточного контролю використовуються для коригування методів і засобів навчання та враховуються на заліку.

Кількість балів для визначення результатів поточного контролю залежить від рівня знань курсанта, вміння використовувати їх при виконанні теоретичних і практичних завдань тощо.

Результати поточного контролю фіксуються в журналі обліку навчальних занять по 4-бальній шкалі.

Поточний модульний контроль – оцінювання теоретичних знань і практичних навичок курсанта з конкретного блоку змістових модулів (логічно завершеної частини навчальної дисципліни), проводиться викладачами на всіх видах навчальних занять.

Форми проведення поточного модульного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються кафедрою. Основні форми поточного модульного контролю: письмовий контроль, тестування, виконання практичних завдань, виконання індивідуальних завдань тощо, передбачених робочою програмою блоку змістового модуля (навчальної дисципліни).

Основна мета поточного модульного контролю – постійне отримання викладачем інформації про якість засвоєння курсантами матеріалу навчальної дисципліни, перевірка готовності курсантів до виконання наступних навчальних завдань, а також управління їх навчальною мотивацією.

Поточний модульний контроль проводиться у ході одного із навчальних занять наприкінці вивчення блоку змістового модулю протягом 1,5 годин у вигляді тестування або письмової контрольної роботи. Результати поточного модульного контролю використовуються для коригування методів і засобів навчання та враховуються на екзамені. Кількість балів для визначення результатів поточного модульного контролю залежить від рівня знань курсанта, вміння використовувати їх при виконанні теоретичних і практичних завдань, навичок у проведенні тактичних розрахунків при прийнятті управлінських рішень на бойові дії механізованого (танкового) підрозділу. Результати поточного модульного контролю фіксуються в журналі обліку навчальних занять наступним чином: у чисельнику – по 4-бальній шкалі, в знаменнику – кількість балів, яка відповідає даній оцінці по шкалі.

Самоконтроль призначений для самооцінки курсантами якості засвоєння навчального матеріалу з конкретного змістового модуля навчальної дисципліни. З цією метою в навчальних посібниках для кожного змістового модуля (теми (розділу)), а також у завданнях на самостійну підготовку передбачаються питання для самоконтролю. Більша ефективність самоконтролю забезпечується спеціальними програмами самоконтролю та самооцінки, які є складовими частинами електронних підручників та автоматизованих навчальних курсів. Самоконтроль здійснюється у формі тестування на ПЕОМ за тему, розділ, навчальну дисципліну.

Реферат як вид індивідуального завдання, сприятиме поглибленню й розширенню теоретичних знань курсантів з окремих тем дисципліни та розвиватиме навички самостійної роботи з навчальною та науковою літературою.

Методи підсумкового контролю: *екзамен (підсумковий модульний контроль)* полягає в оцінюванні результатів навчання курсантів із вивчення навчального матеріалу змістового модуля за результатами поточних контролів і контрольних заходів.

Розподіл балів, які отримують курсанти

Таблиця 1. – Розподіл балів для оцінювання успішності курсанта

1 семестр										Екзам ен	Сума
Кредитний модуль №1											
ЗМ №1	ЗМ №2	ЗМ №3	МК №1	ЗМ №4	ЗМ №5	ЗМ №6	ЗМ №7	МК №2	Реферат	35	100
5	5	5	10	5	5	5	5	10	10		

Таблиця 2. – Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Значення R	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
80 - 89	B	добре
65 - 79	C	
55 - 64	D	задовільно
50 - 54	E	
35 - 49	FX	незадовільно
1 - 34	F	

Основна література:

Базова

1. В. Варакута, І. Криленко. Історія війн та воєнного мистецтва (у т. ч. історія українського війська). – Х. : ВІТВ НТУ “ХПІ”, 2019. – 274 с.

Допоміжна

2. В. П. Варакута. Історія війн та воєнного мистецтва. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 554 с.

3. В. П. Варакута. Історія війн та військового мистецтва. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2009. – 345 с.

4. Варакута В. П. Історія війн та військового мистецтва (Альбом схем битв та боїв) / В. П. Варакута. Навчальний наочний посібник. Х. : Акад. ВВ МВС України, 2011. – 175с.

5. Малий словник історії України / Відповідальний редактор Валерій Смолій. – К. : Либідь, 1997.
6. Шанковський Л. Історія українського війська. – К. : “Панорама”, 1991.
7. Історія українського війська. Львів, 1992.
8. Військове мистецтво запорізького війська. – Х. : ХГВВВТКУ, 1996.
9. Тиктор І. Історія українського війська. Львів: 1936.
10. О. Думін. Історія Легіону Українських Січових стрільців 1914 – 1918. – Львів 1936р.
11. В. Темницький. Українські Січові Стрільці. – Відень 1915 р.
12. Угрін-Безгрішний, Микола, – Нарис історії українських Січових Стрільців. – Рогатин – Львів – Київ, – 1923 р.
13. Удовиченко О.І. Україна у війні за державність: Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил, 1917–1921 рр. – К. : 1995.
14. Стефанів З. Українські збройні сили в 1917–1921 рр.: Воєнно-історичний нарис. Коломия, 1935.
15. Шухевич С. Спомини з Укр. Гал. Армії. 5 тт. Л. 1929.
16. Думін О. Армія УГА 1918 – 20 (ст. в Укр. Заг. Енциклопедії). Л. 1934.
17. Денник О. Начальної Команди УГА. Нью-Йорк 1975.
18. Фугулуйчук Василь. Українська Галицька армія: військово-патріотичне виховання та вишкіл (1918-1920 рр.). – Донецьк: Східний видавничий дім, УКЦентр, 2000. – 152с.
19. Черний Гелій. Нестор Махно – основоположник маневрової війни // Україна Incognita. – К: Факт, 2003. – С. 250–253.
20. В. И. Семенов, Л. А. Радченко. “Великая Отечественная война. Как это было...”. – Харьков, Белгород, “Книжный клуб”, 2008.
21. Абашидзе Т., Мощанский И., “Катастрофа под Киевом. Киевская оборонительная операция. 7 июля – 26 сентября 1941 года. Часть 3”, Военная летопись № 6, 2003.
22. Ракицкий А., “Киевская оборонительная операция”. – “ВИЖ” № 8, 1976.
23. Народная война в тылу фашистских оккупантов на Украине: 1941–1944, кн. 2. – К. : 1985.
26. Курас И.Ф., Кентий А.В. Штаб непокоренных: Украинский штаб партизанского движения в годы Великой Отечественной войны. – К. : 1988.
24. Микола Либідь – “УПА”.
25. Тарас Бульба-Боровець – “Армія без держави”.
26. Петер Миенчук – “УПА 1942–1952 роки”.
27. О. Субтельний – “Україна. Історія”.
28. Питання сучасної тактики в війні багатонаціональних сил проти Іраку. – Х. : ХГВТКУ, 1992.
29. Н. Немировська. **Духовні подвиги українських військових у добу національно-визвольних змагань ХХ ст.** – К. : Просвіта, 2003. – 1512 с.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Таблиця 3. – Перелік дисциплін

Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на:	На результати вивчення цієї дисципліни безпосередньо спираються:
Загальна тактика	Військове управління та тактичні дії
Основи військового управління (у т. ч. штабні процедури НАТО)	
Лідерство	
Військово-інженерна підготовка	Практика з прийняття рішень на бій (бойові дії)
Військова розвідка	
Військова топографія	
Радіаційний, хімічний та біологічний захист	

Провідний лектор:

Доцент кафедри тактико-спеціальних дисциплін _____ В.ВАРАКУТА